

La vocació al matrimoni

Juan Ignacio Bañares

Professor ordinari de Dret Matrimonial Facultat de Dret Canònic Universitat de Navarra

Recentment, s'està redescobrint el valor del matrimoni cristià: realitat sacramental i alhora determinació de la vocació universal a la santedat. Ara bé, no és una realitat més que ha de ser ordenada a Déu, sinó que es tracta d'una relació d'amor entre dues persones. Una autèntica concreció peculiar de la crida general a la santedat.



(Foto: Francesco Ridolfi / iStock)

Explicava Joan Pau I que al segle XIX ensenyava a la Universitat de la Sorbona, a París, Frederic Ozanam (1813-1853), molt bon catòlic i excel·lent escriptor i professor. El pare Lacordaire (1802-1861) –el predicador més famós de França i gran amic d'Ozanam– pensava que Frederic podia ser un excel·lent sacerdot, i fins i tot arribar a ser bisbe. Però Ozanam es va casar i el seu amic es va permetre comentar: «Pobre Ozanam! També ell ha caigut en el parany!». Dos anys després, Lacordaire va ser rebut a Roma per Pius IX, i el Papa li va dir: «Vinga, vinga, pare, jo sempre havia sentit dir que Jesús va instituir set sagraments: i ara ve un que m'ho regira tot i em diu que ha instituït sis sagraments i un parany. No, pare, el matrimoni no és un parany, és un sagrament molt gran».¹

Vocació, naturalesa i sagrament

Serveixi aquesta anècdota per recordar que hi ha vocacions no vinculades a un sagrament específic més enllà de la condició de fill de Déu rebuda en el

baptisme² i que, al seu torn, la majoria de sagraments no tenen una vinculació concreta amb una vocació específica. Ara bé, en el cas del matrimoni, hi ha aquesta *bilateralitat*: entre cristians, el matrimoni vàlidament contret és una realitat sacramental i alhora una determinació de la vocació universal a la santedat.

No obstant això, convé fer diverses precisions. La crida universal a la santedat convida i habilita tots els fidels a ser sants i a portar a Déu totes les circumstàncies de la seva vida i totes les realitats temporals en què legítimament participen. En canvi, el matrimoni no és una *realitat temporal més* d'aquest conjunt immens de realitats susceptibles de ser ordenades vers el Creador: és una realitat interpersonal; és una relació intersubjectiva d'amor.³ Sembla que pot assenyalar-se que la vocació al matrimoni constitueix una concreció *peculiar* d'aquesta crida general a la santedat: «La vocació universal a la santedat està dirigida també als cònjuges i pares cristians. Per a ells està especificada pel sagrament celebrat i traduïda, concretament, en les realitats pròpies de l'existència conjugal i familiar».⁴

Tot i això, aquesta precisió encara no seria suficient per explicar la vocació matrimonial. Perquè aquesta relació interpersonal no és una simple relació genèrica d'amor entre dues persones, sinó que emergeix i es construeix a partir de la pròpia estructura ontològica de l'ésser humà, la dimensió sexuada que el constitueix en dona o home. Independentment de la interacció de l'home sobre el seu propi ésser, és una dada antropològica que la realitat dona-home existeix i ofereix diferències i singularitats (certament graduals i personals) que suposen maneres complementàries i potencialment

enriquidores de ser persona. La riquesa prové precisament del fet que contenen les mateixes qualitats i alhora es presenten de maneres diverses, de la mateixa manera que poden unir-se i constituir un principi únic d'origen de nous fills. Per això és possible l'existència d'un amor específic entre dona i home, basat precisament en les diferències

Aquesta relació interpersonal basada en la diferenciació i complementarietat d'home i dona (el matrimoni) s'estableix i constitueix com un veritable tret d'identitat en l'ésser. La maternitat, la paternitat i la filiació sorgeixen de l'origen en l'ordre de la naturalesa.

(masculines-femenines) d'un i altra, arrelades al seu torn en la igualtat del valor personal. Cap altre amor humà no es fonamenta en una estructura particular –ontològica– del propi ésser humà.

S'hi pot afegir, a més, que aquesta relació interpersonal basada en la diferenciació i complementarietat d'home i dona s'estableix i constitueix com un veritable *tret d'identitat en l'ésser*. La maternitat, la paternitat i la filiació sorgeixen de l'origen en l'ordre de la naturalesa; la fraternitat, del tronc comú. Però la identitat dels pares, dels fills, dels germans, ni es tria ni es

comparteix com una cosa pròpia. La conjugalitat, en canvi, enllaça radicalment la força de la natura (des de la condició sexuada de la persona) amb l'originalitat de la llibertat personal: l'única que pot ser causa eficient d'una relació d'aquest tipus.

Així, l'amor, l'elecció i el compromís –la voluntat de casar-se amb algú– són completament fruit del lliure albir; i, al seu torn, l'objecte d'aquest acte de voluntat i el contingut de l'aliança conjugal és assumit per la llibertat a partir de les potències naturals de la persona, home i dona. En efecte, en el moment de constitució del matrimoni, allò que fan la dona i l'home és un acte de donació-acceptació (cadascú a través de l'altre) d'allò que són com a persones femenina i masculina. Però aquest acte no queda aïllat, no és transeünt, sinó que genera la condició de cònjuges que des de llavors els és immanent. Aquest títol de copertinença biogràfica s'instal·la en l'àmbit de l'ésser. En expressió feliç d'Hervada, allò que era només potencial i gratuït ha passat a ser actual i degut.

La sacramentalitat no és una cosa afegida, ni un revestiment del matrimoni que depengui de la intensitat cristiana de la vida dels contraents. És un regal de Crist, un do diví que fa possible viure la mateixa realitat en un pla i d'una manera nous, i obre un sentit també nou d'aquesta vida.

Apareix aquí la distinció entre l'ésser i l'obrar. Com en les altres dimensions de la persona humana, l'ésser precedeix a l'obrar i alhora *procedeix* (o s'encamina) a obrar a través de la voluntat lliure de la persona. L'ésser obre la persona a l'obrar, però no la determina. De la mateixa manera, l'ésser conjugal fa que el cònjuge sigui copossessor i coparticip de l'altre en tot allò que és conjugable i els seus efectes, però l'execució coherent d'aquesta relació deguda –les obres de l'amor ja lliurat– han de procedir de la llibertat de cadascú, que per definició és biogràfica i roman oberta mentre hi hagi la possessió d'un mateix. D'aquí que un cònjuge pugui ser bon o mal cònjuge –en un moment, o en un altre–, com un pare, una mare, un fill o un germà poden ser bons o dolents com a tals.

El pla natural i el pla sobrenatural

L'ésser humà que rep el baptisme –la persona– és elevada en l'ordre sobrenatural a la condició de fill de Déu... Òbviament, sense perdre la seva condició natural de persona: l'elevació no canvia o muda la substància. De manera anàloga, per la condició de cristià –pel fet d'estar empeltat en Crist pel baptisme–, quan es genera el matrimoni, l'ordre de la gràcia *envaeix* i *amara* tota la realitat natural, elevant-la... sense mudar res del que és en si el matrimoni: ni essència, ni fins, ni propietats o elements essencials. La sacramentalitat no és una cosa afegida, ni un revestiment del matrimoni

que depengui de la intensitat cristiana de la vida dels contraents. És un regal de Crist, un do diví que depèn només de la seva voluntat, i que fa possible viure la mateixa realitat en un pla i d'una manera nous, i obre un sentit també *nou* d'aquesta vida, que és susceptible de ser convertida en la caritat de Crist Jesús: «el matrimoni és una vocació, en tant que és una resposta a la crida específica a viure l'amor conjugal com a signe imperfecte de l'amor entre Crist i l'Església».⁵

No podem oblidar que en el sagrament del matrimoni els subjectes, els quals administren el sagrament, són els mateixos contraents, i l'objecte que intercanvien en aquest acte de la donació-acceptació són també ells mateixos en la seva complementarietat sexual. Sembla evident que res d'això pot canviar per la condició sacramental, com tampoc pot variar l'aliança constituïda en el pacte conjugal: la relació vincular establerta i atorgada, que dona origen al deure de portar a terme els actes propis de l'amor conjugal.

També aquí hi ha particularitats del matrimoni. A més del fet que els contraents són ministres del sagrament que s'administren a si mateixos (veritable particularitat d'aquest sagrament), són objectes del mateix sagrament, «fins a tal punt que l'efecte primari i immediat del matrimoni

Quina és la novetat que aporta la sacramentalitat? Allò que li ha assignat la voluntat constituent de Jesucrist: en primer lloc, ser signe de la unió de Crist amb l'Església.

(*res et sacramentum*) no és la gràcia sobrenatural mateixa sinó el vincle conjugal cristià, una comunió de dos típicament cristiana perquè representa el misteri de l'Encarnació de Crist i el seu misteri d'Aliança».⁶

Quina és la novetat que aporta la sacramentalitat? Allò que li ha assignat la voluntat constituent de Jesucrist: en primer lloc, ser signe de la unió de Crist amb l'Església.⁷ En arribar a aquest punt, cal recordar que no és la unió de Crist la que s'assembla a la unió esponsal, sinó al revés: el primer analogat és Crist en la seva unió amb l'Església, i la unió conjugal dels cristians reflecteix aquesta unió. Encara més: «el sagrament no és una cosa o una força, perquè en realitat Crist mateix “mitjançant el sagrament del matrimoni, surt a l'encontre dels esposos cristians” (cf. *Gaudium et spes*, 48) (...) El matrimoni cristià és un signe que no només indica fins a quin punt va estimar Crist la seva Església en l'Aliança segellada a la creu, sinó que fa present aquest amor en la comunió dels esposos».⁸

En segon lloc, en tant que sagrament, el matrimoni concedeix la gràcia als fidels que el reben en les degudes condicions. Però, a més, precisament perquè el matrimoni es fonamenta de manera estable en la persona, dona i home, també el sagrament ofereix un *quid permanens* —que alguns autors han considerat un quasacrament—, el *titulus gratiae*, un



Les decisions sobre l'educació dels fills, el domicili, el treball, les vacances... tot ha de ser plantejat i resolt des de l'acord d'ambdós cònjuges i des de la perspectiva global de la seva crida a la santedat: tot es converteix en realitat sacramental.

(Foto: monkeybusinessimages / iStock).

compromís de Déu (per dir-ho d'alguna manera) d'avaluar, il·luminar i acompanyar els contraents al llarg de la vida conjugal i familiar per ajudar-los en la tasca de convertir-la tota sencera en camí santificable i santificant:

«l'amor humà –deia Pau VI a uns matrimonis– es transforma en gràcia, es fa vehicle i instrument de l'amor diví, que es vessa cada vegada més abundantment sobre vosaltres, i de l'un a l'altre, i de tots dos als fills, en intercanvi mutu, per al qual prepara i enforteix la gràcia del sacrament».⁹

Escriu sant Josepmaria: «Qui és cridat a l'estat matrimonial, troba en aquest estat –amb la gràcia de Déu– tot el necessari per ser sant, per identificar-se cada dia més amb Jesucrist, i per dur cap al Senyor a les persones amb qui conviu.»

En tercer lloc, el sacrament introdueix els cònjuges cristians en una condició particular al si de la comunitat eclesial i de la societat civil, i els crida a desenvolupar una missió específica en tots dos camps, per a la qual els atribueix un carisma particular.¹⁰

El desplegament existencial de la crida vocacional al matrimoni

«La unió dels esposos és també un camí de santedat»¹¹, deia Pius XII el 1941. No es tracta de perfeccionar-se arran dels avatars de la vida conjugal i familiar, sinó de viure'ls expressament des del pla sobrenatural, inserir-los

en la caritat de Crist, i desenvolupar-los com a carisma propi en el si de la comunitat. Tot el que és conjugal i familiar és bo (fins i tot *naturalment sacre*, podríem dir) i es pot divinitzar precisament exercint de manera santa el propi paper en el si de la família: «El matrimoni està fet perquè els que el contrauen se santifiquin en ell, i se santifiquin a través d'ell: per això, els cònjuges tenen una gràcia especial, que confereix el sagrament instituït per Jesucrist. Qui és cridat a l'estat matrimonial, troba en aquest estat –amb la gràcia de Déu– tot el necessari per ser sant, per identificar-se cada dia més amb Jesucrist, i per dur cap al Senyor a les persones amb qui conviu».¹² El mateix autor, amb paraules fortes, afirma que el llit matrimonial és un altar, un lloc sant en el qual es renova la donació de si entre els esposos mitjançant l'acte conjugal, que és element fonamental de la vocació matrimonial com a camí de santedat. Per això, podem afirmar que els esposos són cridats a la santedat no *malgrat els actes sexuals* sinó santificant aquests actes, que són, en ells mateixos, bons i santificables.

Tota la quotidianitat d'aquesta comunitat de vida i amor que és el matrimoni no és, per tant, una simple *ocasió* de posar Déu en les coses humanes, sinó font i camí d'autèntica santedat, perquè és Déu mateix qui

El Codi de Dret Canònic assenyala que «els qui, segons la seva pròpia vocació, viuen en l'estat matrimonial, tenen el peculiar deure de treballar en l'edificació del poble de Déu a través del matrimoni i de la família».

surt a l'encontre dels cònjuges en cada circumstància i els convida i ajuda a portar a la pràctica la tasca vocacional a la qual han estat cridats.¹³ Com tota vocació, la matrimonial és alhora tasca i carisma: tasca, doncs, per posar en cada moment i circumstància de la vida les obres de l'amor conjugal i familiar, amb tota la seva dimensió social i apostòlica. Hi destaquen, com és obvi, a més de la relació d'esposos¹⁴, les relacions paterno i materno-filials, fruit d'aquest amor i el deure de transmetre la fe i educar i respectar la llibertat dels fills. I també s'hi troben els diversos rols i actuacions que el matrimoni i la família estan cridats a dur a terme com a part constitutiva del bé comú de l'Església i de la societat civil:¹⁵ «Ara bé, per a un cristià, el matrimoni no consisteix en un simple remei creat pels homes per ordenar i regular les relacions domèstiques a la societat civil: és una autèntica vocació, una crida a la santificació, dirigida als cònjuges i als pares cristians».¹⁶ Per contra, «els qui, segons la seva pròpia vocació, viuen en l'estat matrimonial, tenen el peculiar deure de treballar en l'edificació del poble de Déu a través del matrimoni i de la família».¹⁷

Al capdavant, doncs, les decisions sobre el domicili o un canvi de treball, les relacions socials, el descans i les vacances, el tracte i l'educació dels fills, les qüestions econòmiques i l'ús dels diners... tot *es fa* conjugal i ha de ser plantejat i resolt des de l'acord d'ambdós cònjuges i des de la perspectiva

global de la seva crida a la santedat: tot es converteix en *realitat sacramental*.

¹ SANT JOAN PAU I, *Audiència general*, 13/09/1978. Ozanam, entre d'altres coses, va intervenir en la fundació del que serien les Conferències de Sant Vicenç de Paül. Va ser beatificat el 22 d'agost de 1997.

² «Una mateixa santedat és la que cultiven en qualsevol classe de vida i de professió els que són guiats per l'Esperit de Déu (...) tots els fidels cristians, en qualsevol condició de vida, d'ofici o de circumstàncies, i precisament per mitjà de tot això, es podran santificar dia rere dia, per tal de rebre-ho tot amb fe de la mà del Pare celestial, per tal de cooperar amb la voluntat divina» (Concili Vaticà II, Const. *Lumen Gentium*, 41; cf. també el núm. 21).

³ El Concili IV del Laterà, l'any 1215, recordava que «no només les verges i continents, sinó també els casats mereixen arribar a la benaurança eterna, agradant a Déu mitjançant la seva recta fe i bones obres».

⁴ SANT JOAN PAU II, Exh. Ap. *Familiaris consortio*, núm. 56

⁵ FRANCESC, Exh. Ap. *Amoris laetitia*, núm. 72.

⁶ SANT JOAN PAU II, Exh. Ap. *Familiaris consortio*, núm. 13.

⁷ SANT PAU, a l'Epístola als d'Efes (5. 28), diu expressament: «Vosaltres, els marits, estimeu les vostres dones com Crist va estimar l'Església i es va lliurar per ella». I sant Ignasi d'Antioquia, en la seva *Epístola a sant Policarp*, recull gairebé textualment aquestes mateixes paraules: «Mana als meus germans en nom de Jesucrist que eliminin les seves esposes com Crist l'Església».

⁸ FRANCESC, Exh. Ap. *Amoris laetitia*, núm. 73.

⁹ SANT PAU VI, Al·locució *Abbiamo Desiderato*, 25/09/1965. Sant Joan Pau II deia que el do que els esposos reben de Déu és «*propi*, destinat a persones concretes, i *específic*, és a dir, adequat a la seva vocació de vida». (Al·locució, 07/07/1982). El papa FRANCESC hi afegeix: «La família i el matrimoni van ser redimits per Crist (cf. *Ef* 5, 21-32), restaurats a imatge de la Santíssima Trinitat, misteri del qual brolla tot amor veritable. L'aliança sponsal, inaugurada en la creació i revelada en la història de la salvació, rep la plena revelació del seu significat en Crist i en la seva Església. De Crist, mitjançant l'Església, el matrimoni i la família en reben la gràcia necessària per testimoniar l'amor de Déu i viure la vida de comunió». (Exh. Ap. *Amoris laetitia*, núm. 63).

¹⁰ SANT JOAN PAU II, Al·locució *Vi saluto*, 03/05/1981: «Efectivament, en el sagrament rebeu, com a cristians, una dignitat nova: la dignitat de marit i d'esposa i una nova missió».

¹¹ PIUS XII, Al·locució *Quante volte*, 13/08/1941.

¹² SANT JOSEPMARIA ESCRIVÀ, *Converses*, 91.

¹³ «En realitat, tota la vida en comú dels esposos, tota la xarxa de relacions que teixiran entre si, amb els seus fills i amb el món, estarà amarada i enfortida per la gràcia del sagrament que brolla del misteri de l'Encarnació i de la Pasqua» (Francesc, Exh. Ap. *Amoris laetitia*, núm. 74).

¹⁴ Diu sant Joan Crisòstom: «Mostra a la teva dona que aprecies molt viure amb ella i que per ella prefereixes quedar-te a casa que caminar pel carrer. Prefereix-la a tots els amics i fins i tot als fills que t'ha donat; estima'ls, els fills, per raó d'ella». (*Hom. 20, sobre la Carta als cristians d'Efes*).

¹⁵ «Els esposos cristians han de ser conscients que estan cridats a santificar-se santificant, que estan cridats a ser apòstols, i que el seu primer apostolat és a la llar. Han de comprendre l'obra sobrenatural que implica la fundació d'una família, l'educació dels fills, la irradiació cristiana a la societat» (S. Josepmaria Escrivà, *Ibid.*).

¹⁶ SANT JOAN PAU II, Al·locució, 06/06/1992.

¹⁷ *Codi de Dret Canònic*, 1983, c. 226, 1. Cfr. *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 901